

VALKOHÄNTÄPEURA

- Pyyntilupa, arvo, metsästysaika ja vasasuoja

Selvitys

Lopullinen versio 23.11.2015

Mikael Wikström
projektipäällikkö,
Hirvieläinten
kannanhoidon
kehittäminen

Yhteenveto

Pyyntilupakäytännöillä, vasasuojalla ja metsästysajan pituudella ja sijoittumisella saattaa olla merkittäviä vaikutuksia valkohäntäpeurakannan toimivuuteen ja kannan arvojen hyödyntämiseen. Valkohäntäpeuran lisääntymiskäyttäytyminen on suhteellisen herkkä häirinnälle, koska valkohäntäpeuranaaras on kiimassa ollessaan vastaanottavainen hedelmöittymiselle vain noin vuorokauden aikana. Jollei naaraalla silloin ole sopivaa urosta paikalla, jonka kanssa se saa paritella rauhassa, kiima saattaa mennä ohi ilman hedelmöittymistä.

Tässä selvityksessä todetaan että sekä metsästysoikeuden haltijoiden näkemykset että biologiset olosuhteet tukevat sellaista kannanhoitoa, jossa valkohäntäpeuran lisääntymiskäyttäytymistä ja vuodenkiertoa otetaan huomioon.

Nykyinen pyyntilupamenetelmä katsotaan toimivaksi ja nykyinen pinta-alavaatimus sopivana. Valkohäntäpeuraa katsotaan arvokkaana riistalajina, jonka haitat pidetään vähäisinä.

Selvä enemmistö metsästysoikeuden haltijoista on sitä mieltä että ei ole lainkaan toivottavaa aikaistaa peuranmetsästysajan alkamista nykyisestä. Biologisia esteitä tähän ei kuitenkaan olisi. Yleinen metsästysaika (jolloin kaikki metsästysmuodot ja kaikki eläinkategoriat olisivat sallittuja (paitsi vasallisia naaraita ja sarvettomia uroksia)) voisi olla 25.11. – 31.01. ja tämän lisäksi voitaisiin metsästää vassoja ja vasattomia naaraita vahtimalla lokakuun alusta. Vasattomien naaraiden ja vassojen metsästys voisi mahdollisesti alkaa vahtimalla syyskuun alusta tai puolivälistä, mikäli pienten vassojen ampuminen (keskimäärin noin 14 - 16 kg tai 60 - 70 % lopullisesta vasapainostaan) katsottaisiin eettisesti hyväksyttäväksi. Lokakuun alusta tai syyskuun alusta lähtien voitaisiin myös, jos metsästäjien taidot riittäisivät, ampua myös pieniä kiiman kannalta ei niin tärkeitä uroksia, esimerkiksi ≤ 3 piikkisiä vahtimalla. (≤ 3 piikkiset urokset ovat yleensä keskimääristä pienempiä puolitoistavuotiaita (Wikström et al 2013).) Yleisen metsästysajan jälkeen voitaisiin taas kaataa vassoja ja vasattomia naaraita vahtimalla helmikuun puoleenväliin (lähinnä mahdollisten vahinkojen estämiseksi). Uroksia ei kaadeta tähän aikaan, koska nyt niiltä puuttuu valikoivaan verotukseen tarvittavia sarvia. Tällaiset metsästysajat sopisivat hyvin myös kuusipeuralle mutta ei metsäkauriille. Olisi siis mahdollista pidentää valkohäntäpeuran metsästysaikaa nykyisestäään, jos eri metsästysmuodoille ja eläinkategorioille olisi eri metsästysaikoja. Jos ajomiesten tai ajavien koirien käyttöä valkohäntäpeuran metsästyksessä katsottaisiin välttämättömäksi myös ennen 25.11., yleinen metsästysaika voisi alkaa 1.10. ja pidettäisiin kiimatauko 26.10. – 24.11, jolloin ajavia koiria tai ajomiehiä ei käytettäisi. Valkohäntäpeurakoiria voitaisiin kouluttaa 20.8. – 31.01, kiimataukoa (26.10. – 24.11.) lukuun ottamatta.

Selvä enemmistö metsästysoikeuden haltijoista on sitä mieltä, että ei ole lainkaan toivottavaa poistaa peuranaaraiden vasasuojaa tammikuun osalta. Biologisia ongelmia voisi syntyä, mikäli vassoilta poistettaisiin emoja ennen kuin vasat ovat valmiita selviytymään omin päin noin vuoden ikäisinä.

Sisältö

1 Tehtävä

2 Tausta

- 2.1 Valkohäntäpeuran pyyntilupakäytännöt
 - 2.1.1 Pyyntilupa
 - 2.1.2 Yhtenäinen alue, vähintään 500 ha
- 2.2 Valkohäntäpeuraan liittyvä riistatalouden arvo
- 2.3 Valkohäntäpeuran metsästyksen aikaistaminen
- 2.4 Valkohäntäpeuran vasasuoja

3 Kirjallisuuskatsaus

- 3.1 Yleistä sorkkaeläimistä
 - 3.1.1 Metsästys kiiman aikana
 - 3.1.2 Metsästys kantoajan lopulla
 - 3.1.3 Naaraiden metsästys kun vasat ovat riippuvaisia emoistaan
- 3.2 Valkohäntäpeuran vuodenkierto
 - 3.2.1 Kiima-aika
 - 3.2.2 Vaihe ennen synnyttämistä
 - 3.2.3 Vaihe synnyttämisen jälkeen
 - 3.2.4 Vasan painonkehitys
 - 3.2.5 Sarvien keloutumis- ja putoamisvaihe

4 Valkohäntäpeuran metsästysajan historia Suomessa

5 Poimintoja metsästyskaudella 2012–2013 tehdystä metsästysseurakyselystä

- 5.1 Valkohäntäpeuran pyyntilupakäytännöt
- 5.2 Valkohäntäpeuraan liittyvä riistatalouden arvo
- 5.3 Valkohäntäpeuran metsästyksen aikaistaminen
- 5.4 Valkohäntäpeuran vasasuoja
- 5.5 Muuta tähän liittyvää

6 Johtopäätökset

- 6.1 Valkohäntäpeuran pyyntilupakäytännöt
- 6.2 Valkohäntäpeuraan liittyvä riistatalouden arvo
- 6.3 Valkohäntäpeuran metsästyksen aikaistaminen
- 6.4 Valkohäntäpeuran vasasuoja
- 6.5 Muuta tähän liittyvää

7 Pohdintoja

1 Tehtävä

Hirvieläinten kannanhoidon kehittäminen 2015–2016 – hankkeeseen kuuluu valkohäntäpeuran pyyntiluvan, arvon, metsästysajan ja vasasuojan selvittäminen, ja tehtävä on määritetty hankesuunnitelmassa:

Metsästysoikeuden haltijoiden näkemykset valkohäntäpeuran pyyntilupakäytännöistä ja niiden merkityksestä kannanhoidossa kartoitetaan Surveypal- kyselyllä. Kyselyn tuloksia voidaan käyttää hyväksi arvioitaessa lajin statusta metsästyslainsäädännössä ja valkohäntäpeuran merkitystä seuratoiminnassa. Samassa kyselyssä kartoitetaan myös valkohäntäpeuraan liittyvää riistatalouden arvoa ja toteutetaan valtakunnallisen riistaneuvoston esittämät selvitykset valkohäntäpeuran metsästyksen aikaistamisesta ja valkohäntäpeuran vasasuojusta (metsästysasetus 25 §).

Hankesuunnitelman mukaan, tehtävän suoritustavat ovat siis kysely metsästysoikeuden haltijoille ja kirjallisuuskatsaus, mutta koska kyseessä on 2-vuotinen siirtomääräraha, jonka käyttöoikeus päättyy 31.12.2015, riistatalouspäälikkö Jarkko Nurmi päätti rajoittaa tehtävää kirjallisuuskatsaukseen ja vuonna 2012 tehtyyn kyselyyn.

2 Tausta

2.1 Valkohäntäpeuran pyyntilupakäytännöt

2.1.1 Pyyntilupa

Kuusipeuran, saksanhirven, japaninpeuran, hirven, valkohäntäpeuran ja metsäpeuran metsästykseseen on oltava pyyntilupa. Edellä 1 momentissa tarkoitetun pyyntiluvan myöntää Suomen riistakeskus. Myönnettäessä pyyntilupia on huolehdittava siitä, että hirvieläinkanta ei metsästyksen johdosta vaarannu ja että hirvieläinten aiheuttamat vahingot pysyvät kohtuullisella tasolla. Liikenne-, maatalous- ja metsävahinkojen huomioon ottamiseksi Suomen riistakeskuksen tulee vuosittain kuulla alueellisia sidosryhmiä. Edellä 8 §:ssä tarkoitetulle alueelle pyyntilupia myönnettäessä on lisäksi kiinnitettävä huomiota metsästysmahdollisuuksien tasapuoliseen jakaantumiseen. (Metsästyslaki 26 §)

2.1.2 Yhtenäinen alue, vähintään 500 ha

Hirvieläimen pyyntiluvan myöntäminen edellyttää, että luvan hakijalla on käytettävissään metsästykseseen sopiva yhtenäinen alue. Hirvenmetsästykseseen käytettävän alueen pinta-alan on oltava vähintään 1 000 hehtaaria ja muiden hirvieläinten metsästykseseen käytettävän alueen vähintään 500 hehtaaria. Maa- ja metsätalousministeriö voi päättää poikkeuksista edellä tarkoitettuihin pinta-alavaatimuksiin. Hirvieläimen pyyntilupa myönnetään sellaiselle hakijalle tai hakijoille, joilla on kyseisellä alueella oikeus metsästä hakemuksessa tarkoitettua hirvieläintä. Muualla kuin 8 §:ssä tarkoitetulla alueella voidaan samalle 1 momentin mukaiselle alueelle myöntää pyyntilupa vain yhden hakemuksen perusteella. (Metsästyslaki 27 §)

2.2 Valkohäntäpeuraan liittyvää riistatalouden arvo

Valkohäntäpeuraan liittyvät arvot mitataan yleensä lihana vaikka lajilla on yhteiskunnassa muitakin merkittäviä riistataloudellisia arvoja. Arvot voivat olla esimerkiksi:

- ***Liha-arvo***
- ***Sarvitrofeearvo***
- ***Nahkojen arvo***
- ***Metsästystilanteiden arvo***
- ***Sosiaalisen kanssakäymisen arvo***
- ***Liikunnan arvo***
- ***Luontoelämysten arvo***
- ***Koirankoulutustilanteiden arvo***
- ***Luontovalokuvaustilanteiden arvo***
- ***Elinkeinomahdollisuuksien arvo***

2.3 Valkohäntäpeuran metsästyksen aikaistaminen

Valtakunnallisen riistaneuvoston pöytäkirja 6.6.2014:

Varsinais-Suomen aluekokous on tehnyt valtakunnalliselle riistaneuvostolle esityksen, jossa esitetään valkohäntäpeuran metsästyksen aikaistamista, jotta peurakolareita estävää kyttäysjahtia voitaisiin suorittaa teiden varsilta tehokkaammin.

Päätösesitys:

Päätetään että asiasta tehdään selvitys Suomen riistakeskuksessa, jonka jälkeen asia otetaan tarvittaessa uudelleen käsittelyyn valtakunnallisessa riistaneuvostossa.

Päätös:

Päätettiin esityksen mukaisesti.

2.4 Valkohäntäpeuran vasasuoja (MA 25§)

Valtakunnallisen riistaneuvoston pöytäkirja 6.6.2014:

Varsinais-Suomen aluekokous on tehnyt valtakunnalliselle riistaneuvostolle esityksen, jossa esitetään valkohäntäpeuran vasasuojan lyhentämistä. Lyhentämisen tulee perustua tutkittuun tietoon vasojen selviämisestä esim. USA:sta.

Päätösesitys:

Todetaan, että valtakunnallinen riistaneuvosto on tehnyt edellisessä kokouksessaan esityksen, jonka mukaan hirvieläinten vasasuoja tulisi poistaa metsästys lainsäädännöstä, ja sen sijaan kirjata painokkaasti metsästäjän eettisiin sääntöihin.

Päätetään lisäksi, että metsästysaikaa koskevan selvityksen yhteydessä otetaan tarkasteluun kysymys siitä, milloin vasallisen valkohäntäpeuranaaraan kaatamista tulee eläinsuojelusyistä välttää.

Päätös:

Todettiin aikaisemmin tehty esitys.

Käytiin keskustelu, jonka lopputulemana päätettiin esittää, että riistakeskuksessa laadittaisiin kattava selvitys metsästysasetuksen 25 §:n ja ns. vasasuojan osalta, koskien kaikkia 25 §:ssä mainittuja lajeja.

3 Kirjallisuuskatsaus

3.1 Yleistä sorkkaeläimistä

Soveltamalla pyyntilupakäytäntöjä ja metsästysaikoja voidaan säädellä metsästyksen tehokkuutta ja vaikutuksia kantoihin. On oleellista että esimerkiksi kaadettujen eläinten määrä on sopiva ja että aika, jolloin niitä kaadetaan, on sopiva. Esimerkiksi Apollonio et al (2011) on käsitellyt tätä problematiikkaa:

Biologiselta kannalta aika, jolloin eläimiä kaadetaan on sopiva, jos kiima-aika (aikaväli ensimmäisen ja viimeisen parittelun välissä), vaihe kantoajan lopulla (aikaväli siitä, kun sikiö on saavuttanut puolet syntymäpainostaan, synnytykseen saakka) ja vaihe synnyttämisen jälkeen (aikaväli synnytyksestä siihen saakka että nuoret eläimet eivät ole ravinnollisesti tai sosiaalisesti riippuvaisia emoistaan), on otettu huomioon (Apollonio et al 2011).

On myös tärkeää ottaa huomioon eläinten painonkehitystä ja sarvienkehitystä, jotta eläimiä voidaan kaataa silloin kun niiden lihamassat ja sarvet ovat kehittyneet sellaisiksi että niitä voidaan hyödyntää saalistarkoituksessa. Eettisesti hyväksyttävään metsästykseen kuuluu saaliin tarkka hyödyntäminen (Suomen riistakeskus 2012). Eläinten lihamassoja ei voida hyödyntää täysimääräisesti jos eläimiä kaadetaan lähellä syntymäaikaa kun lihamassa on vielä alhainen. Lihamassaa voidaan hyödyntää jos eläimet ovat saaneet kasvattaa kokoa riittävän kauan. Sarvia ei voida hyödyntää niiden kasvuvaiheessa (kun ne ovat nahkapeitteiset) tai kun ne ovat pudonneet pois. Sarvia voidaan hyödyntää silloin kun ne ovat keloutuneina eläinten päissä.

Valikoivan metsästyksen kannalta on tarkoituksenmukaista kaataa uroksia silloin kun niiden sarvien avulla on mahdollista arvioida esimerkiksi urosten ikäluokkia. Tämä voi onnistua silloin kun sarvet ovat keloutuneina urosten päissä, mutta ei silloin kun sarvet ovat kasvuvaiheessa tai pudonneet pois.

3.1.1 Metsästys kiiman aikana

Metsästysaika saattaa vaikuttaa kiimakäyttäytymiseen ja kannan tuottavuuteen, jos eläimiä häiritään tai poistetaan ennen kiimakautta tai kiimakauden yhteydessä. Ongelmia kiimakäyttäytymisessä saattaa esiintyä esimerkiksi, jos kiimaan tulevia eläimiä häiritään niin että ne hylkäävät alueen, jossa ne muuten olisivat paritelleet (Apollonio et al 2011). Ongelmia saattaa myös ilmetä, jos kiimaan tulevia tai parittelevia pareja hajotetaan eri suuntiin (Apollonio et al 2011). Dominoivan, kiima-aktiivisen uroksen ampumisesta saattaa myös syntyä ongelmia alueen kannan kiima-käyttäytymisessä (Apollonio et al 2011).

Ongelmat kiimakäyttäytymisessä saattavat johtaa siihen että kaikki naaraat eivät tiinehdy normaaliin aikaan, mikä johtaa pitkittyneeseen kiima-kauteen ja myöhään syntyneisiin vasoihin (Apollonio et al 2011). Pahimmassa tapauksessa naaras saattaa jäädä kokonaan hedelmöittymättömänä (Apollonio et al 2011).

Jos vasat syntyvät normaalia pidemmän aikajakson aikana, kanta ei pysty käyttämään hyväkseen synkronoitua ja lyhyttä vasomis aikaa, jonka avulla olisi mahdollista vähentää petojen aiheuttamia tappioita (Linnell et al 1995, Aanes & Andersen 1996, Kjellander & Nordström 2003, Jarnemo 2004, Panzacchi et al 2009).

Myöhään syntyneellä vasalla on lyhyempi aika saada tarvittavaa ravintoa ennen talvea, ja saattaa olla heikossa kunnossa, mikä saattaa lisätä talvikuolleisuutta (Festa-Bianchet 1988, Festa-Bianchet et al 2000, Côté & Festa-Bianchet 2001, Gendreau et al 2005, Pettorelli et al 2007). Jos synnytys on tapahtunut myöhään, sillä saattaa olla pitkäkestoisia vaikutuksia. Esimerkiksi metsäkaureilla on todettu että aikaisin syntyneet naarasvasat ovat myös aikuisina isompia kuin myöhään syntyneet, ja varhain syntyneiden kelpoisuus on parempi kuin myöhään syntyneiden (Plard et al 2015).

Ongelmien taustalla on naaraiden suhteellisen lyhyt aika, jolloin ne ovat vastaanottavaisia hedelmöitymiselle (Apollonio et al 2011).

Näiden ongelmien takia suositellaan että ei metsästetä sorkkaeläimiä ollenkaan kiimakauden aikana (Apollonio et al 2011). Jos kuitenkin metsästetään, suosituksena on rajata metsästys niin että kiimakauden alkupuolisko olisi rauhoitettu, koska aikaisempi hedelmöittyminen on yleensä parempi, samalla kuin sopivimmat urokset ovat aktiiviset kiimakauden alussa (Apollonio et al 2011). Jos metsästetään kiimakauden aikana, suositellaan että vain heikosti kehittyneitä (ikäluokkaa nähden pienet sarvet tai pieni ruho), sairaita tai hyvin vanhoja uroksia ammutaan (Apollonio et al 2011).

3.1.2 Metsästys kantoajan lopulla

Jotkut metsästysmuodot, erityisesti ne joissa käytetään metsästyskoiria tai ajomiehiä, saattavat aiheuttaa huomattavaa hätää tavoiteltavien eläinten joukossa (Apollonio et al 2011). Tämän tyyppiset metsästysmuodot saattavat aiheuttaa hätää myös muille kuin aktiivisesti metsästetyille yksilöille, jos niitä häiritään ajomiesten tai koirien toimesta (Apollonio et al 2011).

Äärimmäisillään, tällainen häirintä saattaa johtaa sikiöiden abortointiin, mutta jo ilman sitä, hätä saattaa aiheuttaa erilaisia fysiologisia ja käytöksellisiä muutoksia (Apollonio et al 2011). Kantavien naaraiden tappaminen ei sinänsä ole mikään ongelma, vaan käytettävissä olevat metsästysmuodot, jotka saattavat häiritä kannan naaraita (Apollonio et al 2011).

Suosittelaa, että metsästysmuotoja rajoitetaan niin, että eläimiä häiritään mahdollisimman vähän kantoajan lopulla (Apollonio et al 2011). Esimerkiksi metsästäminen vahtimalla luodikolla metsästystornista on metsästysmuoto, joka katsotaan hyväksyttäväksi (Apollonio et al 2011).

3.1.3 Naaraiden metsästys kun vasat ovat riippuvaisia emoistaan

Emon poistaminen sen vasalta saattaa saada monenlaisia seurauksia (Apollonio et al 2011). Se saattaa vaikuttaa sekä kyseessä olevan vasan hyvinvointiin että koko populaation dynamiikkaan (Apollonio et al 2011).

Vasat ovat riippuvaisia emoistaan sekä ravinnollisesti että sosiaalisesti (Apollonio et al 2011). Ravinnollinen riippuvuus saattaa loppua kun vasan fyysinen kasvu ei ole enää riippuvainen emon energiasta (Apollonio et al 2011). Sosiaalinen riippuvuus on pidempikestoinen (Apollonio et al 2011). Euroopan sorkkaeläimillä

emon ja vasan sosiaalinen side jatkuu yleensä siihen saakka, että vasa on yli vuoden vanha (Apollonio et al 2011).

Tästä syystä suositellaan että naaraita, joilla on vasoja, ei ammuta, ja jos niitä kuitenkin ammutaan, ammutaan aina niiden vasat ensin (Apollonio et al 2011).

3.2 Valkohäntäpeuran vuodenkierto

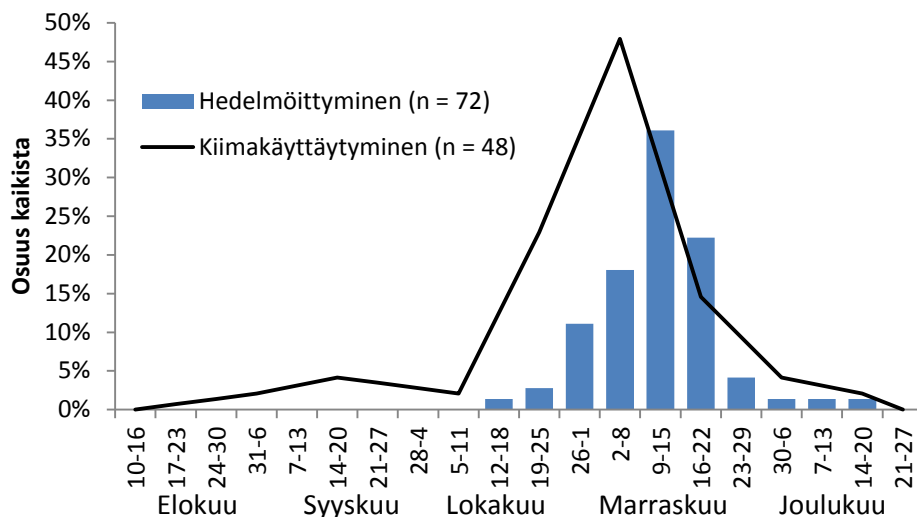
3.2.1 Kiima-aika

Ollessaan kiimassa, valkohäntäpeuranaaraat ovat yleensä vastaanottavaisia hedelmöitymiselle noin 24 tunnin aikana (Verme & Ullrey 1984, DeYoung & Miller 2011) ja parittelun yhteydessä urokset saattavat pysyä naaraiden kanssa jopa kolme vuorokautta (Marchinton & Hirth 1984, Alsheimer 2002, DeYoung & Miller 2011). Valkohäntäpeuran levinneisyysalueen pohjoisosissa useimmat naaraat hedelmöittyvät suhteellisen lyhyen kolmiviikkoisen kiiman aikana, valojakoisuuden ja ankarien olosuhteiden takia (DeYoung & Miller 2011).

Jollei naaras tiinehdy normaalin kiiman aikana, se saattaa tulla uusintakiimaan noin 25 – 30 päivää myöhemmin, ja jollei tiinehdy silloinkaan, uusintakiima-kierre saattaa jatkua maaliskuuhun saakka (Plotka et al 1977). Kannoissa, joissa verotus on urospainotteinen ja sukupuolijakauma vinoutunut, kiiman huippu saattaa olla jopa kuukausi myöhäisempi ja kiima-aika saattaa venyä pidemmälle aikajaksolle, verrattuna kantoihin, joissa rakenne on tasapainossa (Jacobson 1992, Miller et al 1995). Pidennetty kiima-aika ja myöhäisemmät hedelmöitymiset saattavat riippua riittämättömästä urosmäärästä, joka voisi varmistaa naaraiden astuttamista ensimmäisen kiiman aikana (Jacobson 1995, DeYoung & Miller 2011). On myös näyttöä siitä, että fyysisesti täysikasvuisten urosten läsnäolo voi edistää aikaisempi hedelmöityminen (Verme et al 1987, Miller et al 1991). Kova vuotuinen urosverotus tai huomattava urosverotus ennen kiima-aikaa, saattaa siis johtaa vääristyneeseen kiima-aikaiseen sukupuolijakaumaan, ja täten vaikuttaa kielteisesti kiimakäyttäytymiseen (Demarais et al 2000).

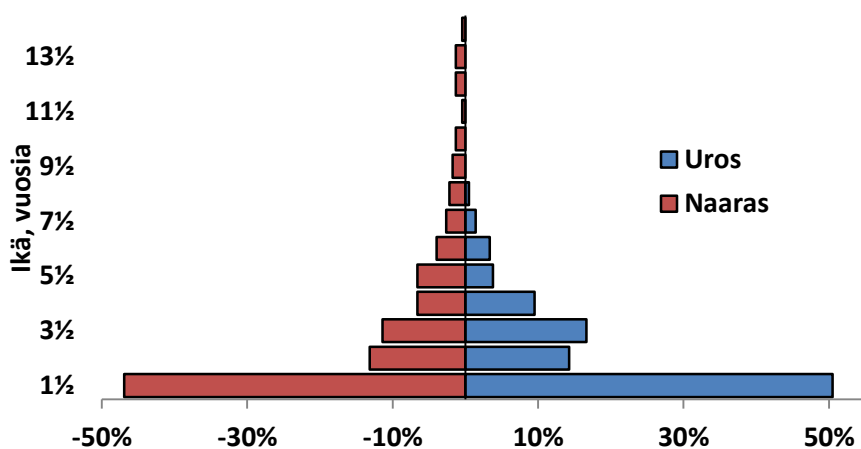
Saadakseen parhaimman hyödyn säästä ja kasvillisuudesta, vasojen on synnyttävä noin 15.5 ja 15.6 välisenä aikana, valkohäntäpeuran levinneisyysalueen pohjoisosissa (Lee Rue 1997). Kiiman huippu sijoittuu tästä syystä yleensä 10–25. marraskuuta väliseen aikaan levinneisyysalueen pohjoisosissa (Ozoga 1989, Lee Rue 1997). Suomessakin kiiman on todettu olevan lokakuun lopussa ja marraskuussa, myöhäisimmät havainnot ovat joulukuulta, mutta tuolloin lienee kyseessä ollut uusintakiima tai jokin muu jälkeenjääneisyys (Lahtinen 1996).

Uroksilla testosteronin tuottaminen alkaa elokuussa, saavuttaa huippunsa lokakuun lopussa ja putoaa nopeasti joulukuun puolivälissä (Verme & Ullrey 1984, Lee Rue 1997).

Kuva 1 Hedelmöittymisten ajoittuminen Michiganissa, USA:ssa vuosina 1963–1971 (McCullough 1979) ja 1986 (Ozoga 1989), sekä kiimakäyttäytyminen (kuoppien kaavinta) 1986 (Ozoga 1989). (Kantojen sukupuolijakauma oli 1,4 – 3,1 naarasta per uros ja talvikannan tiheys 110 – 168 eläintä per 1 000 ha.) Paritteluun valmisteleva vaihe alkoi elokuussa ja kiihtyi lokakuussa.

Nykyiset käytännöt Suomessa johtavat siihen, että kaadetaan enemmän aikuisia uroksia kuin naaraita (Riistaweb). Tämä on johtanut siihen, että kantojen sukupuolijakauma ja ikäjakauma on vinoutunut, mikä ilmeni esimerkiksi lounaisella Uudellamaalla suoritetussa tutkimuksessa (Wikström et al 2013). Sama ilmiö on todettu aikaisemmin muuallakin Suomessa (Häkkinen 1986). Lounaisella Uudellamaalla 2012–2013 kaadettujen 1½-vuotiaiden tai sitä vanhempien urosten keski-ikä oli vain 2,7 vuotta ja vain 20 prosenttia oli saavuttanut kaadettaessa 4½ vuoden iän eli täysikasvuisuuden (Wikström et al 2013).

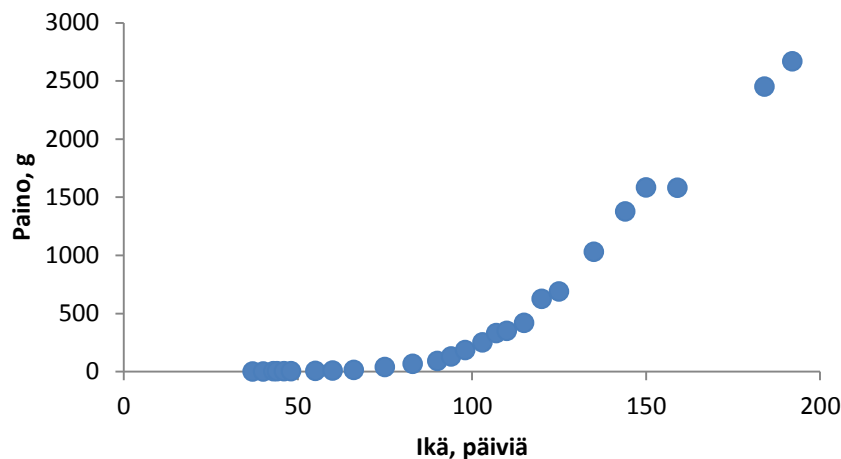

Kuva 2 Lounaisella Uudellamaalla 2012–2013 kaadettujen naaraiden ja urosten ikäjakauma osoittaa, että kannassa oli selvästi vähemmän täysikasvuisia uroksia kuin naaraita (n = 438) (Wikström et al 2013).

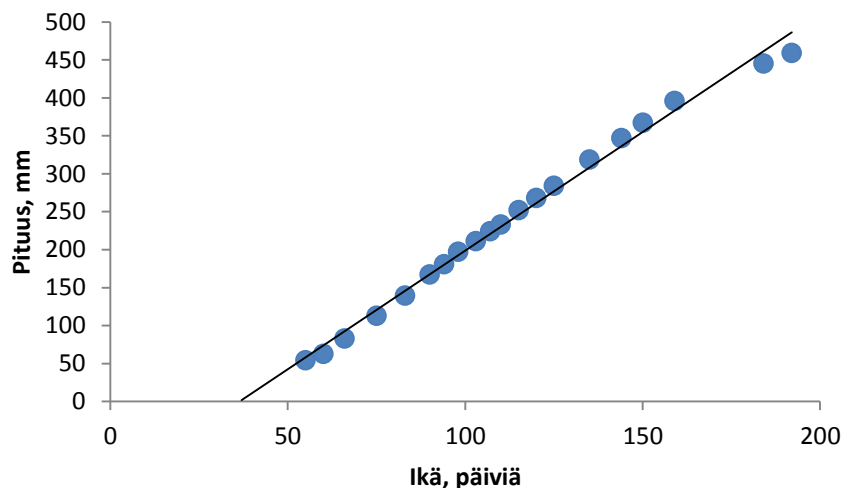
3.2.2 Vaihe ennen synnyttämistä

Valkohäntäpeuran kantoaika on useimmiten noin 200 vuorokautta (Verme 1965), mutta saattaa olla noin 190 – 220 vuorokautta (Lahtinen 1996, Kairikko & Ruola 2004). Alussa alkion kasvu on suhteellisen hidas, mutta noin 40 päivän jälkeen se nopeutuu. Sikiön pituuskasvu pysyy aika tasaisena ja on keskimäärin noin 3 millimetriä vuorokaudessa (Armstrong 1950). Sikiön paino kasvaa sen sijaan nopeammin kantoajan loppupuolella (Armstrong 1950, Hamilton et al 1985). Noin puolet syntymäpainosta saavutetaan kun sikiö on karkeasti 150 vuorokautta vanha (Armstrong 1950, Hamilton et al 1985). Jos hedelmöittymisajankohta on 1 – 30. marraskuuta, noin puolet syntymäpainosta saavutetaan suurin piirtein 1 – 30. huhtikuuta.

Varhain hedelmöittyneellä naaraalla, sikiöllä on puolet syntymäpainostaan maaliskuun puolivälissä mutta sikiön painonkasvu kiihtyy jo helmikuun alussa.

Kuva 3 Sikiön painonkasvu kiihtyy mitä lähemmäksi syntymistä siirrytään (Armstrong 1950).

Kuva 4 Sikiön pituuskasvu pysyy suhteellisen tasaisena (Armstrong 1950).

3.2.3 Vaihe synnyttämisen jälkeen

Valkohäntäpeuravasat saavat alkuvaiheessa pääravintonsa imettämällä ja alkavat vähitellen syödä kasvisravintoa. Imetysaika jatkuu kuitenkin synnyttämisestä syyskuuhun tai lokakuuhun (Plotka et al 1977).

Valkohäntäpeuralla on monimutkainen ravinnonvalintakäyttäytyminen ja etsii erilaisia korkealaatuisia kasveja ja kasvinosia eri paikoista riippuen vuodenajasta (Demarais et al 2000, Hewitt 2011). Vasat oppivat emoistaan mihin vaeltaa eri vuodenaikoina, esimerkiksi kesälaidunten ja talvilaidunten välillä (Nelson & Mech 1981, Tierson et al 1985). Vasat on myös opastettava takaisin talvilaidunalueille kesälaidunalueille (Demarais et al 2000), koska orvoiksi jääneet vasat jäävät vaeltamaan päämäärättömästi keväällä (Nelson & Mech 1986).

Valkohäntäpeura pystyy sopeuttamaan käyttäytymisensä saaliiksi jäämisen riskin minimoimiseksi (DeYoung & Miller 2011). Emoilla saattaa siis olla tärkeä rooli alueilla, joilla esiintyy petoja, toimiessaan mallina vazoille. Emoien on myös todettu suojelevan vasaan petoja vastaan (Garner & Morrison 1980, Grovenburg et al 2009).

Suomessa GPS-lähettimillä varustetut valkohäntäpeuranvasat ovat alkaneet lähteä pois synnyinalueiltaan maaliskuussa (Wikström 2012). Huhtikuun lopulla osa edellisvuoden vassoista kulkee vielä emonsa mukana, osa elää itsenäisinä (Kairikko & Ruola 2004).

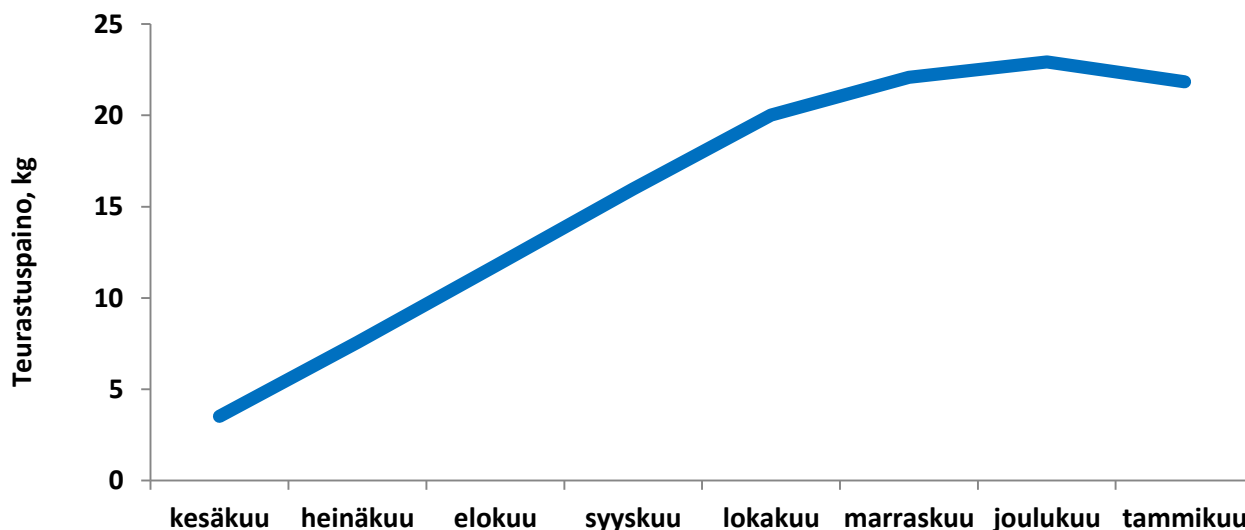
Vasoilla on siis mahdollisuuksia oppia emoiltaan esimerkiksi mistä löytää sopivaa ravintoa ja miten välttyä pedoilta, aina kevääseen saakka kun vasat lähtevät etsimään itselleen omaa elinpiiriä.

3.2.4 Vasan painonkehitys

Normaalitilanteessa vasat syntyvät toukokuun lopulla ja kesäkuun alussa (Verme 1965). Suomessa onkin havaittu että ensimmäiset naaraat synnyttävät toukokuun lopulla, valtaosa kesäkuussa ja jotkut vasta heinäkuussa (Lahtinen 1996, Kairikko & Ruola 2004).

Syntyessään vasat painavat noin 2,5 – 3,5 kiloa (Haugen & Davenport 1950, Kairikko & Ruola 2004). Kesän aikana vasat kasvattavat elopainoa keskimäärin noin 250 grammaa päivässä, mikä tarkoittaa teurastuspainoa noin 135 grammaa. Syksyn tullen kasvuvauhti hidastuu ja vasan paino on suurimmillaan joulukuussa, jonka jälkeen se laskee hieman (Wikström et al julkaisematon).

Elokuun alussa vasan teurastuspaino on noin 10 kiloa tai noin 40 % lopullisesta painostaan ja syyskuun alussa teurastuspaino on noin 14 kiloa tai noin 60 % lopullisesta painosta. Syyskuun puolivälissä vasa painaa noin 70 % lopullisesta painosta ja lokakuun alussa noin 80 %. Lokakuun puolivälissä teurastuspaino on keskimäärin noin 20 kiloa tai noin 90 % lopullisesta painostaan (Wikström et al julkaisematon).

Kuva 5 Valkohäntäpeuravasan painonkehitys. (Aineisto: Haugen & Davenport 1950, Wikström et al julkaisematon)

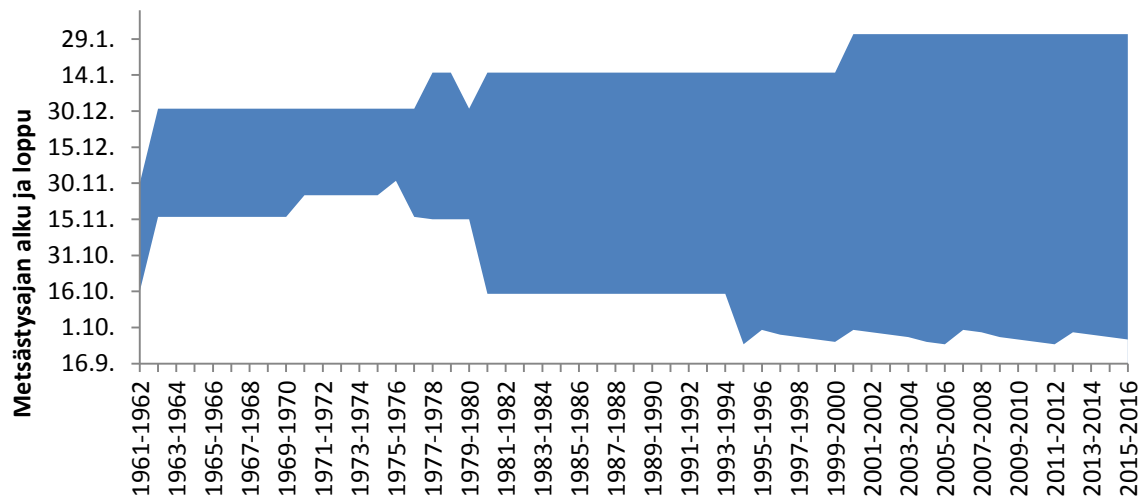
3.2.5 Sarvien keloutumis- ja putoamisvaihe

Valojakoisuus ohjaa sarvien kasvua, keloutumista ja pudottamista (Demarais & Strickland 2011), mutta myös muita seikkoja kuten eläimen ikä ja asema kannassa saattavat vaikuttaa (Lee Rue 1997). Sarvien kasvu alkaa yleensä huhtikuussa ja sarvien päällä niiden kasvamisen alusta saakka ollut nukkapintainen nahka alkaa irrota syyskuun puolenvälin aikoihin (Kairikko & Ruola 2004) ja lokakuussa uroksen sarvet ovat paljaat (Kairikko & Ruola 2004).

Suurimmat ja vahvimmat urokset, jotka hoitavat suurimman osan siittämisestä ovat ne jotka pudottavat sarviaan ensimmäisinä (Lee Rue 1997). Urokset pudottavat yleensä sarviaan joulukuun lopun ja tammikuun lopun välisenä aikana (Sauer 1984, Lee Rue 1997, Kairikko & Ruola 2004).

4 Valkohäntäpeuran metsästysajan historia Suomessa

Kun valkohäntäpeurasta tuli riistaeläin maatalousministeriön asetuksella 14.10.1960, metsästysajat vaihtelivat kokeilusyistä parista viikosta neljään kuukauteen ajalla 15.10.1960–28.2.1961 (Niemelä 1986). Vuodesta 1961 on kokeiltu eri metsästysaikoja, joiden pituus on vaihdellut 31 päivästä 130 päivään (Kairikko & Ruola 2004). Vuosina 1961–2015 keskimääräinen pituus on ollut 88 päivää (Kairikko & Ruola 2004). Aikaisin alkuaika on ollut 24. syyskuuta ja myöhäisin 1. joulukuuta (Kairikko & Ruola 2004). Aikaisin loppuaika on ollut 30. marraskuuta ja myöhäisin 31. tammikuuta (Kairikko & Ruola 2004).

Kuva 6 Valkohäntäpeuran metsästysaika Suomessa 1961–2015 (Kairikko & Ruola 2004).

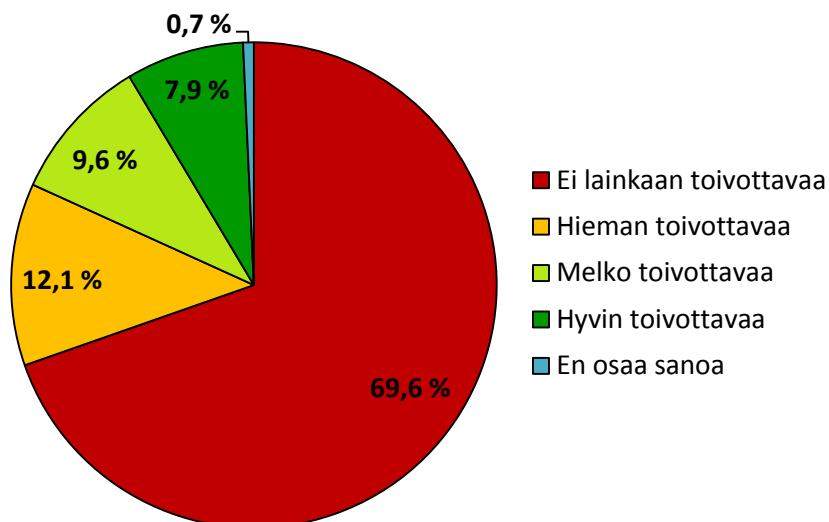
5 Poimintoja metsästyskaudella 2012–2013 tehdystä metsästysseurakyselystä

Suomen Riistakeskus ja Turun yliopisto järjestivät yhteistyössä metsästyskaudella 2012–2013 kyselytutkimuksen Suomen valkohäntäpeurakannan kehityksestä ja hoidosta sekä asenteista, jotka liittyvät valkohäntäpeuraan ja sen kannanhoitoon. Tarkoituksena oli kerätä tietoa valkohäntäpeuran kannanhoidon kehittämiseksi sekä lajin yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikutuksen tutkimiseksi (Impola & Mattila 2013).

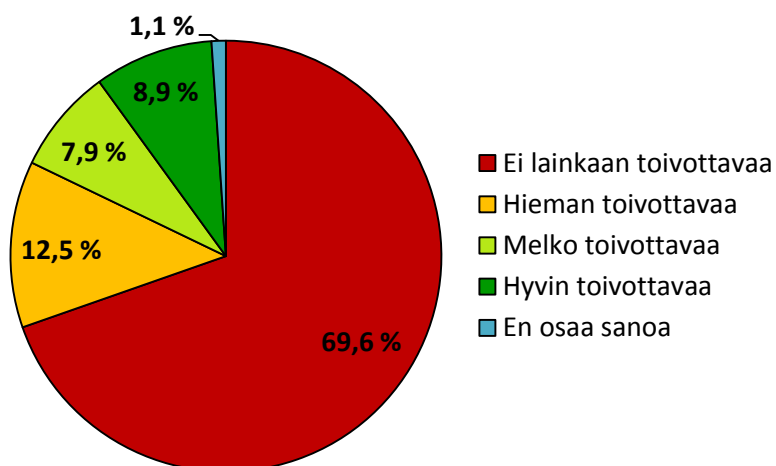
Sähköisesti toteutettuun kyselytutkimukseen vastasi 892 henkilöä. Vastauksia saatiin ympäri Suomea, myös varsinaisen valkohäntäpeuran esiintymisalueen ulkopuolelta. Suurin osa vastaajista (77 %) edusti kuitenkin lajin esiintymisen ydinaluetta eli Suomen riistakeskuksen Etelä-Hämeen, Pirkanmaan, Satakunnan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen aluetta (Impola & Mattila 2013). Kyselyssä annettiin joko väitteitä tai kysymyksiä, joihin piti vastata.

5.1 Valkohäntäpeuran pyyntilupakäytännöt

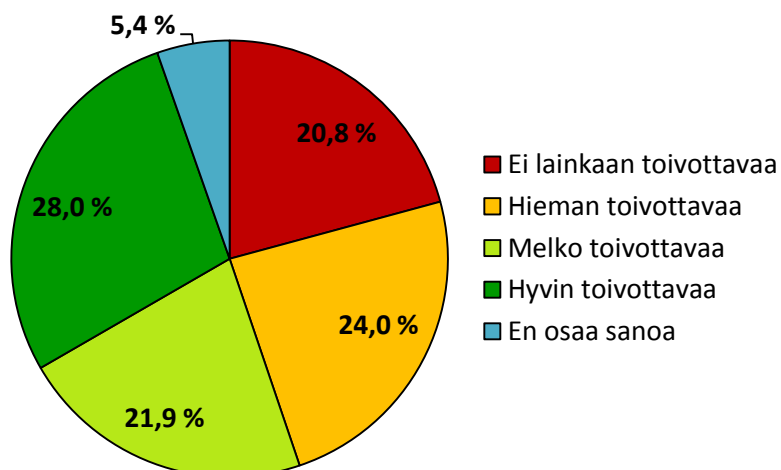
Väite: Valkohäntäpeuran metsästyksen säätely perustuisi pääasiassa metsästyskauden pituuteen – luovuttaisiin pyyntilupajärjestelmästä kokonaan, vrt. metsäkauris (n = 280)

Väite: Pyyntiluvan myöntämisen ehtona olevasta 500 hehtaarin pinta-alavaatimuksesta luovuttaisiin (n = 280)

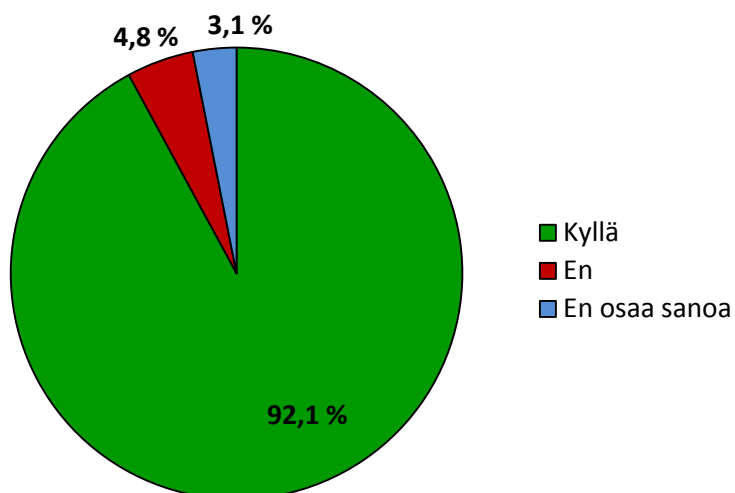

Väite: Peuran pyyntiluvan myöntämiselle asetettaisiin kannantiheyden alaraja (esim. 2-5 eläintä/1000 ha alueesta riippuen) (n = 279)

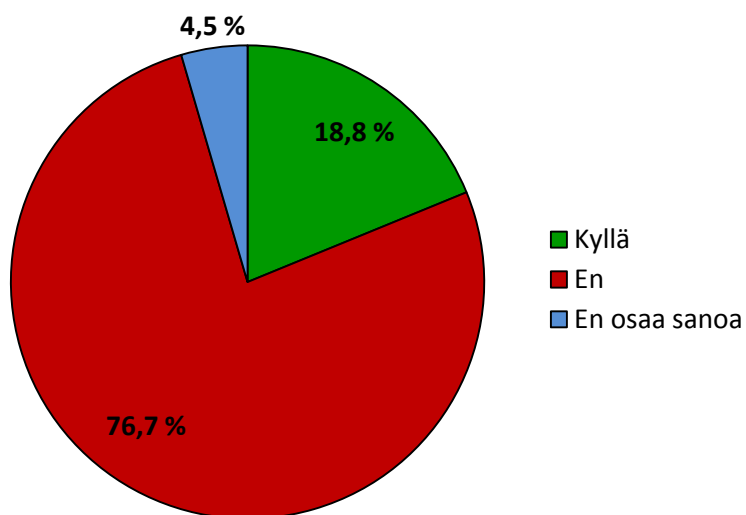

5.2 Valkohäntäpeuraan liittyvää riistatalouden arvo

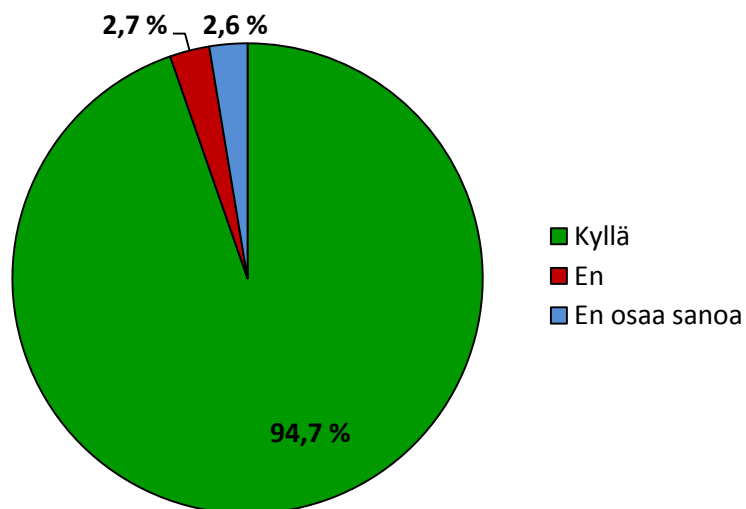
Kysymys maanomistajille: Arvostatko valkohäntäpeuraa omalla maallasi? (n = 417)

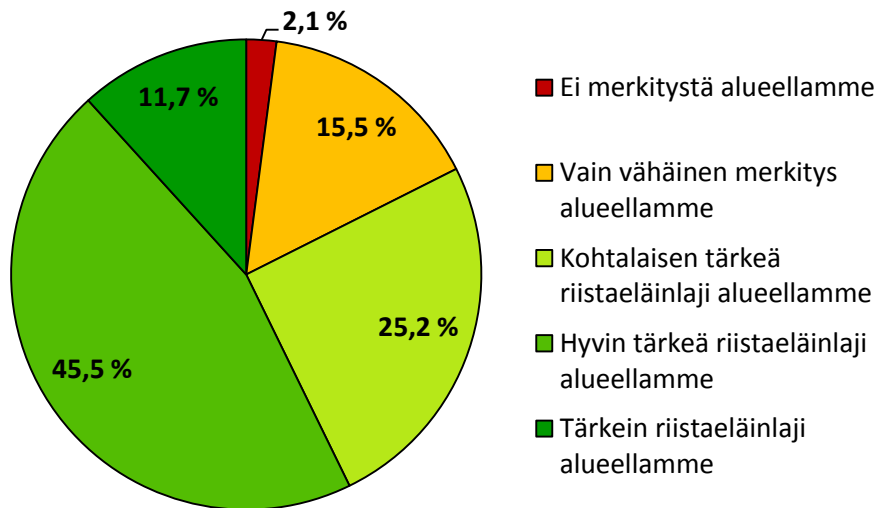
Kysymys maanomistajille: Oletko havainnut valkohäntäpeuran aiheuttamia vahinkoja maallasi? (n = 420)

Kysymys metsästäjille: Arvostatko valkohäntäpeuran metsästystä? (n = 843)

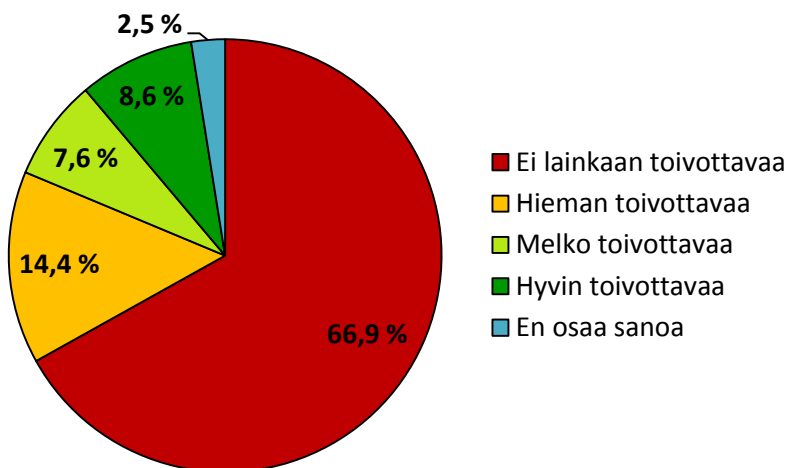

Kysymys metsästäjille: Miten tärkeä riistaeläinlaji valkohäntäpeura on seuranne toiminnassa? (n = 290)

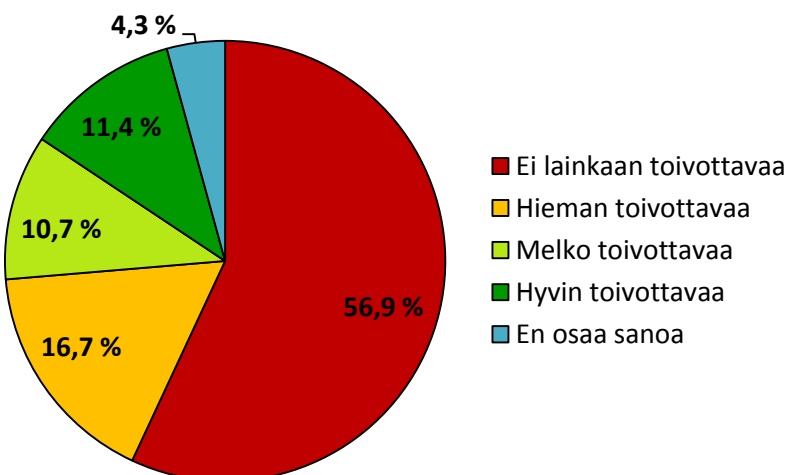
5.3 Valkohäntäpeuran metsästyksen aikaistaminen

Väite: Peuranmetsästysajan alkamista aikaistettaisiin nykyisestä (syyskuun viimeinen lauantai) (n = 278)

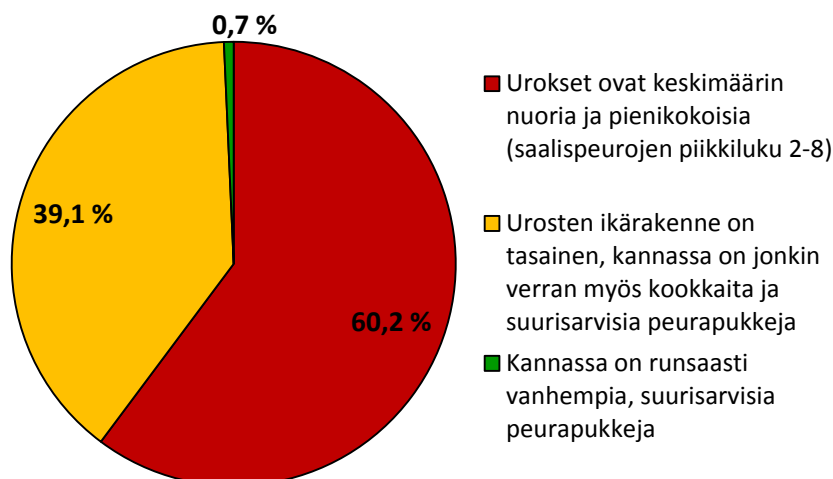
5.4 Valkohäntäpeuran vasasuoja (MA 25§)

Väite: Peuranaaraiden vasasuoja poistettaisiin tammikuun osalta (n = 281)

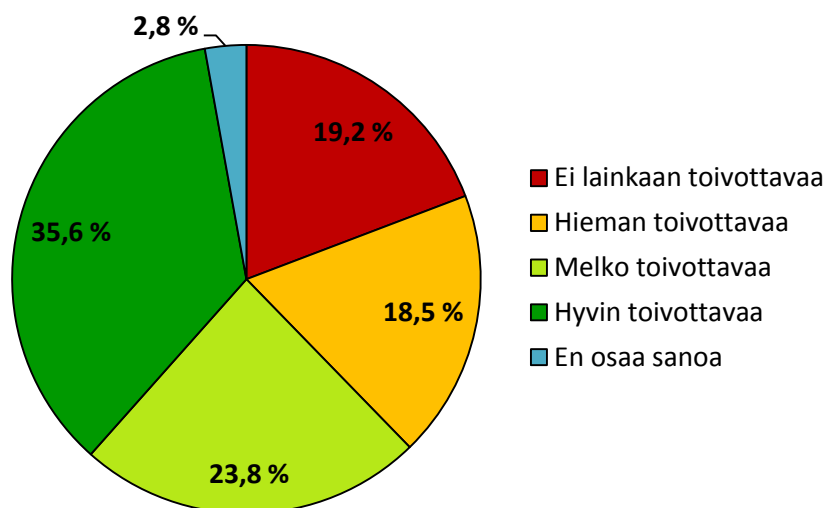

5.5 Muuta tähän liittyvää

Kysymys: Millainen alueenne valkohäntäpeuraurosten ikä- /sarvirakenne mielestänne on? (n = 284)

Väite: Kookkaiden peurapukkien ampuminen kiima-aikaan kiellettäisiin (n = 281)

6 Johtopäätökset

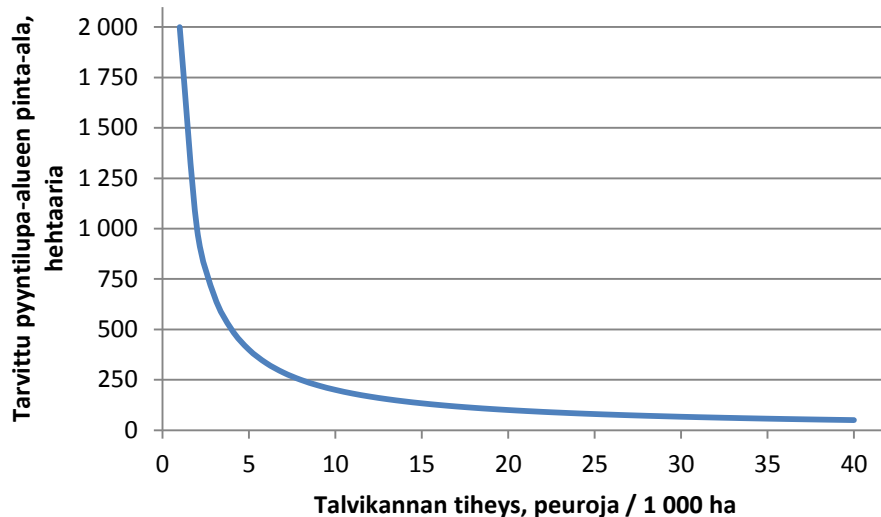
Sekä kirjallisuuskatsaus että tehdyn kyselyn tulokset antavat hyvin samansuuntaisia eväitä valkohäntäpeuran metsästyksen ohjaamiseksi. Metsästyksen pitäisi yleisesti sanottuna perustua lajin biologisiin edellytyksiin.

6.1 Valkohäntäpeuran pyyntilupakäytännöt

Selvä enemmistö (70 %) metsästysoikeuden haltijoista näki pyyntiluvanvaraisuuden valkohäntäpeuran metsästyksessä aiheelliseksi myös jatkossa, ja myös luvansaannin edellyttämästä 500 hehtaarin pinta-ala vaatimuksesta haluttiin pitää kiinni (70 %). Pyyntilupaharkintaa varten haluttiin kannantiheydelle alaraja (74 %). Tämänäyttötyypisiä rajoja on käytössä muuallakin. Esimerkiksi Baijerissa Saksassa saksanhirvikanta on katsottu olevan sopiva tiheyden ollessa 10 – 20 saksanhirveä tuhannella hehtaarilla (Nilsson 1983). Jos

kanta on ollut harvempi kuin 10 saksanhirveä tuhannella hehtaarilla, alueella ei ole ollut omaa vakiintunutta kantaa (Nilsson 1983).

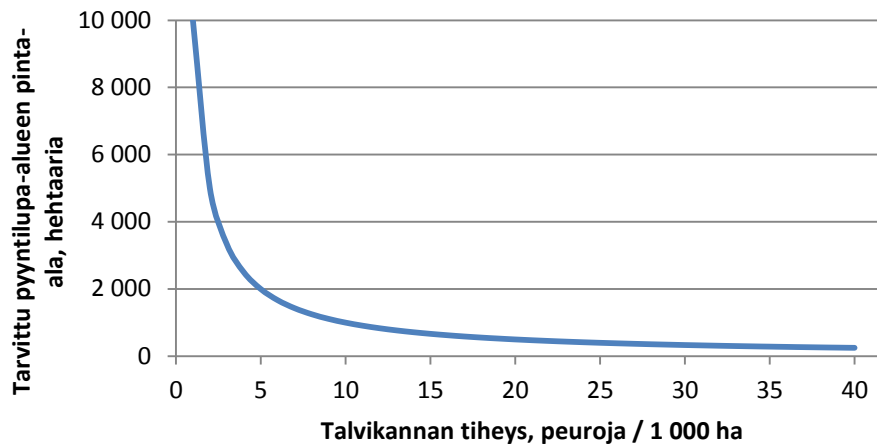
500 hehtaarin pyyntilupa-alue tarkoittaa käytännössä että alueen talvikannan pitäisi olla keskimäärin noin 4 valkohäntäpeuraa tuhannella hehtaarilla, tuottaakseen alueelle yhden kaadetun peuran, jos kannan nettokasvu on noin 50 prosenttia. Jos pyyntilupa-alue olisi esimerkiksi 250 hehtaaria, tarvittaisiin keskimäärin noin 8 valkohäntäpeuraa tuhannella hehtaarilla talvikannassa, tuottaakseen yhden kaadetun peuran (katso kuva 7).

Kuva 7 Tarvittava pyyntilupa-alueen pinta-ala yhden peuran kaatamiseksi riippuen talvikannan tiheydestä, jos kannan nettokasvu on 50 %. Mitä harvempi kanta, sitä laajempia metsästysalueita tarvitaan yhden valkohäntäpeuran kaatamisen mahdollistamiseksi.

Jos pyyntilupa-alueen pinta-ala on niin pieni suhteessa peurakannan tiheyteen, että kanta ja alue mahdollistavat vain yhden kaadetun peuran vuositasolla, kannanhoito saattaa olla haasteellinen. Jos pyyntiluvansaajalla on oikeus kaataa vain yhden peuran, kaadetaan helposti liian paljon aikuisia uroksia, koska ne ovat usein halutuimpia saaliita. Tämä saattaa johtaa epäsuotuisaan kannanrakenteeseen.

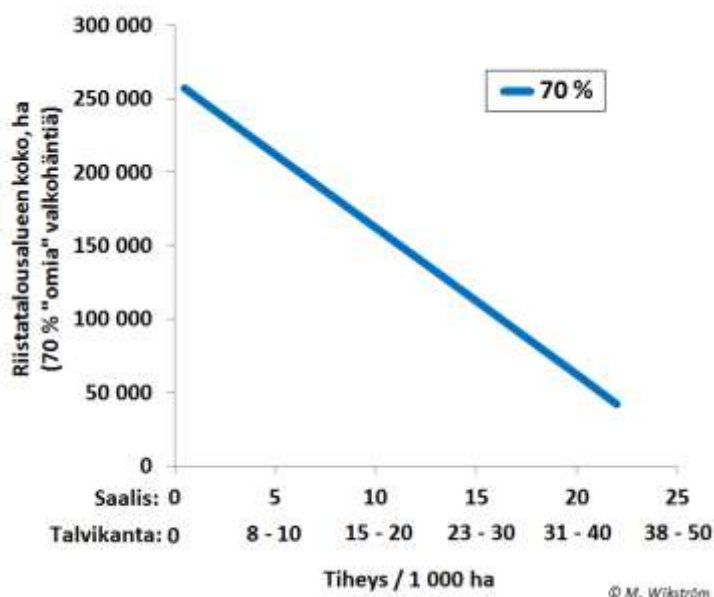
Kun kannan rakenne on tasapainossa, sopiva saaliin jakautuminen on usein noin 60 prosenttia vasaaja, 20 prosenttia aikuisia naaraa ja 20 prosenttia aikuisia uroksia. Tällaisen saalisjakautuman mahdollistamiseksi pyyntiluvansaajalla pitäisi olla mahdollisuus kaataa vähintään 5 eläintä, siis 3 vasaa, 1 aikuinen naaras ja 1 aikuinen uros. Järkevä pyyntilupa-alueen pinta-ala olisi siis sellainen että tältä alueelta olisi mahdollista kaataa vähintään 5 eläimen kokonaisuuden. Tällaisen eläinkokonaisuuden tuottamiseksi tarvitaan noin 10 valkohäntäpeuraa talvikannassa, jos kannan nettokasvu on noin 50 prosenttia. Jos kannan tiheys on noin 10 valkohäntäpeuraa tuhannella hehtaarilla, pyyntilupa-alue pitää siis olla noin 1 000 hehtaaria. Jos kannan tiheys on 5 valkohäntäpeuraa tuhannella hehtaarilla, tarvitaan noin 2 000 hehtaaria, ja jos kannan tiheys on 20 valkohäntäpeuraa tuhannella hehtaarilla, tarvitaan noin 500 hehtaaria. Jos pyyntilupa-alue olisi 250 hehtaaria, tarvittaisiin noin 40 valkohäntäpeuraa tuhannella hehtaarilla, eläinkokonaisuuden kaatamiseen (katso kuva 8).

Kuva 8 Tarvittava pyyntilupa-alueen pinta-ala viiden peuran kokonaisuuden kaatamiseksi riippuen talvikannan tiheydestä, jos kannan nettokasvu on 50 %. Mitä harvempi kanta, sitä laajempia metsästysalueita tarvitaan viiden valkohäntäpeuran kokonaisuuksien kaatamisen mahdollistamiseksi.

Jos talvikannan tiheys on niin harva ja käytössä on niin pieniä pyyntilupa-alueita että ne mahdollistavat vain yhden peuran kaatamisen per alue, pyyntiluvanmyöntäjän pitäisi määritellä millaisiin eläimiin luvat on käytettävä. Jos pyyntilupa-alueelta voi kaataa vain yhden valkohäntäpeuran, (esim. talvikannan tiheys 8 peuraa tuhannella hehtaarilla ja jokaisen pyyntilupa-alueen pinta-ala 250 hehtaaria) joka viides pyyntiluvansaaja saisi kaataa yhden aikuisen uroksen, joka viides saisi kaataa yhden aikuisen naaraan ja kolme viidestä saisi kaataa yhden vasan.

Jokainen valkohäntäpeura liikkuu suhteellisen laajalla alueella. Vuoden aikana käytetty alue (vuosikotialue) korreloi vahvasti kannan tiheyden kanssa (mitä tiheämpi kanta, sitä pienempi vuosikotialueen pinta-ala), ja on uroksilla yleensä noin 1 000 – 7 000 hehtaaria (Wikström 2012). Hyvin toimivan kannanhoidon mahdollistamiseksi tarvitaan siis hyvin toimivia ”peuratalousalueita” toimivien pyyntilupa-alueiden lisäksi. Jos peuratalousalueen kaikilla pyyntiluvansaajilla olisi samat pelisäännöt (samat tavoitteet ja verotusperiaatteet, esim. mitkä urokset säästetään ja mitkä kaadetaan), kannanhoito voisi toimia hyvin. Jos käytössä olisi peuratalousalueita/riistatalousalueita, joilla olisi noin 70 % ”omia” peuroja (vrt. hirvitalousalueet), peuratalousalueiden pinta-alojen pitäisi olla noin 200 000 – 250 000 ha harvan kannan alueilla, ja noin 50 000 – 100 000 ha tiheän kannan alueilla (katso kuva 9).

Kuva 9 Riistatalousalueen koko riippuen peurakannan tiheydestä. Mitä korkeampi tiheys, sitä pienempiä riistatalousalueita tarvitaan. (Wikström 2012)

6.2 Valkohäntäpeuraan liittyvää riistatalouden arvo

Selvä enemmistö metsästysoikeuden haltijoista näki valkohäntäpeuraa arvokkaana riistaeläimenä. Maanomistajista 92 % arvostaa valkohäntäpeuraa omilla maillaan ja maanomistajista 77 % ei ollut havainnut valkohäntäpeuran aiheuttamia vahinkoja maallaan.

Metsästäjistä 95 % arvostaa valkohäntäpeuran metsästystä ja 82 % metsästäjistä on sitä mieltä että valkohäntäpeura on tärkeä riistaeläinlaji metsästyseuran toiminnassa.

54 % vastaajista piti kannan koon kasvattamista nykyisestä tärkeänä tavoitteena.

6.3 Valkohäntäpeuran metsästyksen aikaistaminen

Selvä enemmistö metsästysoikeuden haltijoista (67 %) oli sitä mieltä että ei ole lainkaan toivottavaa aikaistaa peuran metsästysajan alkamista nykyisestä.

Peuran metsästysajan alkamisen aikaistaminen saattaisi johtaa siihen, että kaadettujen urosten määrä ja osuus ennen kiimakautta kasvaisi, mikä voisi johtaa siihen, että urosten määrä ja osuus kiiman aikana vähenisi entisestään, jonka takia normaali kiimakäyttäytyminen saattaisi kärsiä.

Peuran metsästysajan alkamisen aikaistaminen saattaisi myös johtaa siihen, että kaadetuista vassoista saatu lihamäärä vähenisi, koska vassojen teurastuspaino on suhteellisen alhainen alkusyksyllä.

Peuran metsästysajan alkamisen aikaistaminen saattaisi myös johtaa siihen, että kaadetuista uroksista saadut sarvitrofeet olisivat keskenkasvuiset tai nahkapeitteiset, jonka takia urosten trofeearvoa ei olisi mahdollista hyödyntää kokonaisuudessaan.

Peuran metsästysajan alkamisen aikaistaminen saattaisi myös johtaa siihen, että mahdollisuudet valikoivaan urosverotukseen pienenisivät, koska keskenkasvuisten tai nahkapeitteisten sarvien koosta tai muodosta on vaikeaa arvioida esimerkiksi mihin ikäluokkaan sarvien kantava uros kuuluu.

6.4 Valkohäntäpeuran vasasuoja (MA 25§)

Selvä enemmistö metsästysoikeuden haltijoista (57 %) oli sitä mieltä, että ei ole lainkaan toivottavaa poistaa peuranaaraiden vasasuojaa tammikuun osalta.

Peuranaaraiden vasasuojan poistaminen tammikuun osalta saattaisi johtaa siihen, että vassojen mahdollisuudet oppia emoiltaan esimerkiksi mistä löytää sopivaa ravintoa eri vuodenaikoina tai miten välttää pedoilta runsaslumisissa olosuhteissa, pienenisivät.

6.5 Muuta tähän liittyvää

Selvä enemmistö metsästysoikeuden haltijoista (60 %) oli sitä mieltä, että oman alueen valkohäntäpeuraurokset ovat keskimäärin nuoria ja niiden sarvet pienikokoisia. Selvä enemmistö (78 %) oli myös sitä mieltä, että kookkaiden peurapukkien ampuminen kiima-aikaan kielletäisiin.

Suomessa tehty valkohäntäpeuran sarviin ja ikään liittyvä tutkimus osoittaa, että valkohäntäpeuraurokset ovat keskimäärin nuoria ja tästä syystä pienisarvisia (Wikström et al 2013). Pohjois-Amerikassa tehty tutkimustyö osoittaa että urosten pienestä osuudesta kannasta ja niiden alhaisesta keski-ikästä saattaa seurata haittoja kiimakäyttäytymisessä (Jacobson 1992, Jacobson 1995, Miller et al 1995, Demarais et al 2000, DeYoung & Miller 2011). Tästä syystä voidaan epäillä että Suomessa saattaa ainakin paikoitellen esiintyä normaalista poikkeavaa kiimakäyttäytymistä, josta saattaa seurata vaihtelua esimerkiksi vasomisajoissa.

7 Pohdintoja

Valkohäntäpeuran kannanhoitoa ajatellen olisi tärkeää pohtia metsästysajan sijoittumista ja kannanhoitomenetelmiä laajemmin biologisesta näkökulmasta, koska sekä kirjallisuudesta että kyselytuloksista ilmenee että nykyiset kannanhoitotavat saattavat tietää haittaa esimerkiksi kannan rakenteelle.

Lähtökohtaisesti kannattaisi todennäköisesti pohtia miten voitaisiin vähentää urosten metsästyspainetta ennen kiimakautta ja kiimakauden yhteydessä. Tämä koskee erityisesti täysikasvuisia uroksia, joiden rooli kiimassa on tärkeä.

Alueilla, joilla nähdään valkohäntäpeurakannan olevan liian tiheä, voisi olla tarkoituksenmukaista kaataa enemmän aikuisia naaraita kannan kasvun pysäyttämiseksi. Sama lääke toimii sukupuolijakauman tasapainottamiseksi. Vasallisia naaraita ei ole tarkoituksenmukaista ampua, vaan ammutaan sen verran vasaaja että sopiva määrä naaraita vapautuu kaadettaviksi.

Olisi todennäköisesti tarkoituksenmukaista pohtia myös eri vaiheissa käytettävissä olevia metsästysmuotoja, lähinnä kiimakäyttäytymisen kannalta, jotta kiimaan tulevia tai kiimassa olevia eläimiä ei häirittäisi. Ennen kiimakautta ja kiimakauden aikana olisi mahdollisesti järkevää soveltaa sellaisia metsästysmuotoja, jotka antavat eläimille mahdollisuuksia suorittaa kiimaan liittyvät vaiheet rauhassa. Tällaisia metsästysmuotoja voisi olla metsästäminen vahtimalla tai hiipimällä.

Ennen kiimakautta ja kiimakauden aikana olisi mahdollisesti järkevää välttää sellaisia metsästysmuotoja, jotka suuntautuvat lähinnä uroksiin ja erityisesti täysikasvuisiin uroksiin. Houkutteleva on tällainen metsästysmuoto.

Kiimakauden jälkeen voitaisiin käyttää myös sellaisia metsästysmuotoja, joiden seurauksena eläimiä saattaa siirtyä pois alueelta tai eläinpareja hajotetaan eri suuntiin. Tällaisia metsästysmuotoja voisi olla metsästäminen koirilla tai miesajolla.

Käytännössä tämä voisi tarkoittaa joko lyhyempi, kiiman jälkeinen metsästysaika, jolloin olisi mahdollista soveltaa kaikkia metsästysmuotoja kaikille eri valkohäntäpeurakategorioille, tai pidempi metsästysaika, joka olisi jaettu eri vaiheisiin riippuen metsästysmuodoista ja valkohäntäpeurakategorioista. Pidempi metsästysaika, joka on jaettu eri vaiheisiin riippuen metsästysmuodoista ja eläinten sukupuolesta ja kohortista (ja joskus myös riippuen kohortin yksilöiden ominaisuuksista) on yleinen monessa maassa, esimerkiksi Saksassa, Belgiassa, Unkarissa, Romaniassa ja Sloveniassa. (Monessa Euroopan maassa

pyyntilupiakin myönnetään erikseen eri eläinkategorioille riippuen sukupuolesta, kohortista ja kohortin yksilöiden ominaisuuksista.)

Myös metsästyskoirien kouluttamisen laajuutta ennen kiimakautta ja sen yhteydessä kannattaisi todennäköisesti pohtia. Ajavien koirien käyttö valkohäntäpeuran metsästyksessä sallittiin 1993, jonka jälkeen niiden suosio on kasvanut merkittävästi. Yleisellä lisääntymisajalla 1.3. – 19.8., koiran on oltava kytkettynä tai välittömästi kytkettävissä, koska irrallaan luonnossa juoksenteleva koira voi aiheuttaa suurta tuhoa (Metsästyslaki 51§, Ekman 2014). Hirvieläinten lisääntymisajalla syksyllä, koirien pitoa ei rajoiteta tällä tavalla lainsäädännössä. Koirakokeen ja kouluttamisen tulee tapahtua siten, että rauhoitettuja riistaeläimiä ei vahingoiteta (Metsästyslaki 52§), mutta hirvieläimethän eivät ole nykyllä lainsäädännössä rauhoitettuja niiden kiimakauden yhteydessä. Monessa maassa koirien käyttöä rajoitetaan niiden häirintävaikutusten takia, ja monessa maassa koirien käyttö hirvieläinmetsästyksen yhteydessä on jopa kielletty. Näin esimerkiksi Puolassa, Slovakiassa ja Unkarissa.

Kuvasta 10 näkee miten valkohäntäpeuran vuodenvaihteen eri vaiheet ajoittuvat, metsästysajan kannalta. Vihreä väri näyttää milloin metsästys sopisi ja punainen väri milloin metsästys/häirintä ei ole sopiva.

Kuvassa 11 ja 12 esimerkkejä siitä, miltä metsästysajat voisivat näyttää, jos otetaan huomioon tässä selvityksessä esiin tuodut seikat. Yleinen metsästysaika (jolloin kaikki metsästysmuodot ja kaikki eläinkategoriat olisivat sallittuja (paitsi vasallisia naaraita ja sarvettomia uroksia)) voisi olla 25.11. – 31.01. ja tämän lisäksi voitaisiin metsästää vasoja ja vasattomia naaraita vahtimalla lokakuun alusta. Vasattomien naaraiden ja vasojen metsästys voisi mahdollisesti alkaa vahtimalla syyskuun alusta tai puolivälistä, mikäli pienten vasojen ampuminen (keskimäärin noin 14 - 16 kg tai 60 - 70 % lopullisesta vasapainostaan) katsottaisiin eettisesti hyväksyttäväksi. Lokakuun alusta tai syyskuun alusta lähtien voitaisiin myös, jos metsästäjien taidot riittävät, ampua myös pieniä kiiman kannalta ei niin tärkeitä uroksia, esimerkiksi ≤ 3 piikkisiä vahtimalla. (≤ 3 piikkiset urokset ovat yleensä keskimääräistä pienempiä puolitoistavuotiaita (Wikström et al 2013).) Yleisen metsästysajan jälkeen voitaisiin taas kaataa vasoja ja vasattomia naaraita vahtimalla helmikuun puoleenväliin (esimerkiksi mahdollisten vahinkojen estämiseksi). Uroksia ei kaadeta tähän aikaan, koska nyt niiltä puuttuu valikoivaan verotukseen tarvittavia sarvia. Olisi siis mahdollista pidentää valkohäntäpeuran metsästysaikaa nykyisestäään, jos eri metsästysmuodoille ja eläinkategorioille olisi eri metsästysaikoja.

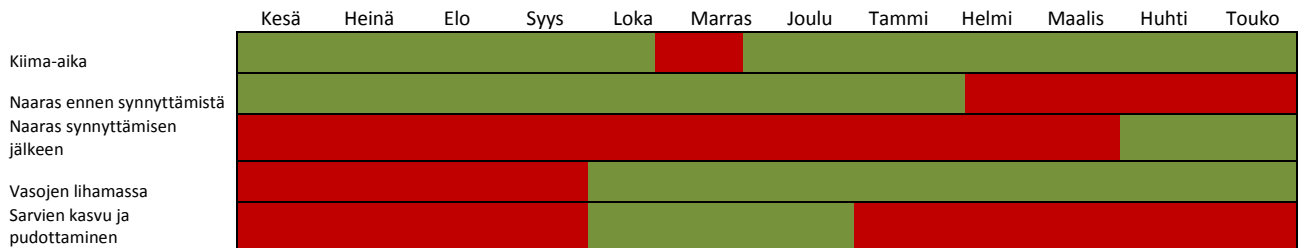
Jos ajomiesten tai ajavien koirien käyttöä valkohäntäpeuran metsästyksessä katsottaisiin välttämättömäksi myös ennen 25.11., yleinen metsästysaika voisi alkaa 1.10. ja pidettäisiin kiimatauko 26.10. – 24.11, jolloin ajavia koiria tai ajomiehiä ei käytettäisi. Valkohäntäpeurakoiria voitaisiin kouluttaa 20.8. – 31.01, kiimataukoa (26.10. – 24.11.) lukuun ottamatta.

Tällaiset metsästysajat ja koirien kouluttamisajat sopisivat suhteellisen hyvin myös kuusipeuralle. Kuusipeuran kiima voi alkaa lokakuun alussa ja loppua joulukuun alussa (Chapman & Chapman 1997, Siefke & Stubbe 2008), mutta kiiman huippu sijoittuu yleensä lokakuun lopun ja marraskuun lopun väliseen aikaan (Lahtinen 1996, Carlström 2005). Vasat syntyvät yleensä kesä- heinäkuussa (Lahtinen 1996, Carlström 2005). Aikuiset urokset hankaavat sarvinukka sarviltaan elokuun lopulla tai syyskuun alussa ja ne pudottavat sarviaan huhti-toukokuussa (Chapman & Chapman 1997, Lahtinen 1996, Carlström 2005). Vasat kasvattavat painoa joulukuuhun saakka, jonka jälkeen paino laskee vähän (Siefke & Stubbe 2008).

Metsäkauriin kiima alkaa yleensä heinäkuussa ja loppuu elokuun lopussa (Lahtinen 1996, Cederlund & Liberg 1995). Vasat syntyvät yleensä toukokuussa, joskus kesäkuussa (Lahtinen 1996, Cederlund & Liberg 1995). Sarvet kelotaan puhtaiksi huhtikuussa-toukokuussa ja ne putoavat syyskuussa-marraskuussa (Lahtinen 1996, Cederlund & Liberg 1995). Sopiva yleinen metsästysaika metsäkauriille olisi siis syyskuun

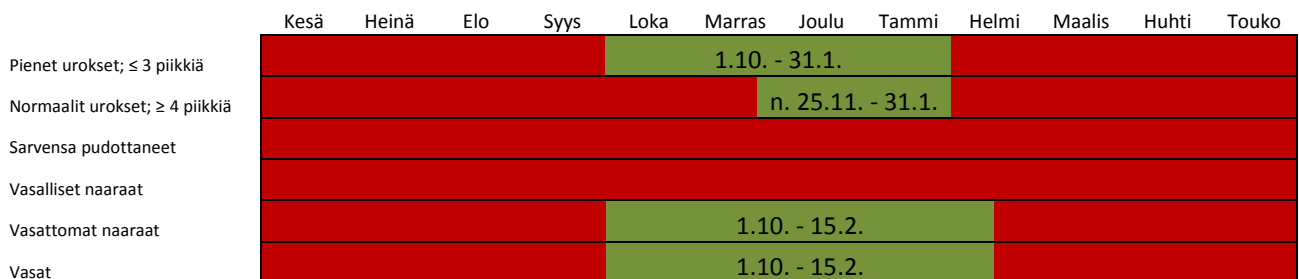
alusta, lokakuun loppuun saakka. Vasattomia naaraita ja vassoja voitaisiin metsästää vielä helmikuun puoliväliin saakka, ja pukkeja voitaisiin mahdollisesti metsästää myös toukokuun puolivälistä kesäkuun puoliväliin. Biologisesti katsottuna valkohäntäpeuralle ja kuusipeuralle sopiva metsästysaika ei sopisi kovin hyvin metsäkauriille.

Valkohäntäpeuran vuodenvierro

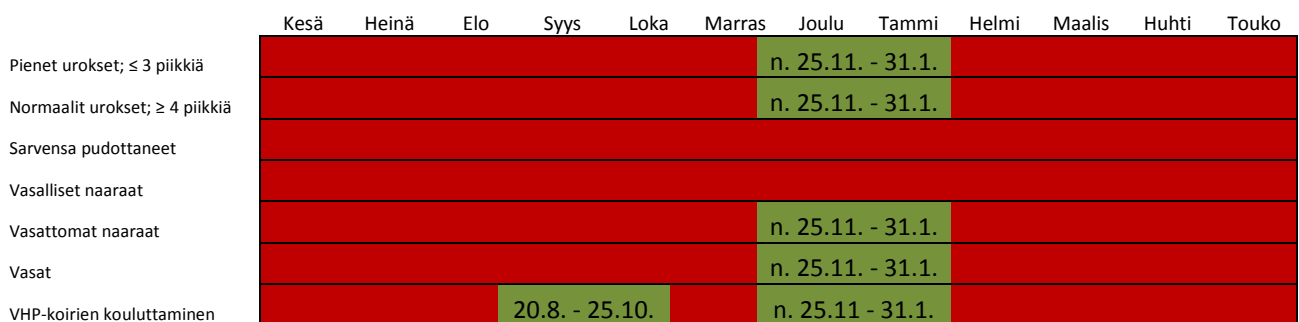
Kuva 10 Valkohäntäpeuran vuodenvierrosta näkee milloin metsästys on sopiva.

Metsästysaika vahtimalla tai hiipimällä

Kuva 11 Esimerkki-metsästysajat jos metsästetään vahtimalla tai hiipimällä.

Metsästysaika koiralla tai miesajolla

Kuva 12 Esimerkki-metsästysajat jos metsästetään koiralla tai miesajolla, ja esimerkki-aika koirien kouluttamiselle.

- Aanes, R. & Andersen, R. 1996. The effects of sex, time of birth, and habitat on the vulnerability of roe deer fawns to red fox predation. *Canadian Journal of Zoology* 74.
- Alsheimer, C. J. 2002. *Quality Deer Management: The Basics and Beyond*. Krause Publications.
- Apollonio, M., Putman, R., Grignolio, S. & Bartoš, L. 2011. Hunting seasons in relation to biological breeding seasons and the implications for the control or regulation of ungulate populations. Teoksessa: Putman, R., Apollonio, M. & Andersen, R. (toim.) *Ungulate Management in Europe: Problems and Practices*. Cambridge University Press.
- Armstrong, R. A. 1950. Fetal development of the northern white-tailed deer (*Odocoileus virginianus borealis* Miller). *American Midland Naturalist* 43.
- Carlström, L. 2005. Dovhjort. Svenska Jägarförbundet.
- Cederlund, G. & Liberg, O. 1995. Rådjuret – Viltet, ekologin och jakten. Svenska Jägarförbundet.
- Chapman, D. & Chapman, N. 1997. *Fallow deer – Their history, distribution and biology*. Coch-y-bonddu Books.
- Côté, S. D. & Festa-Bianchet, M. 2001. Birthdate, mass and survival in mountain goat kids: effects of maternal characteristics and forage quality. *Oecologia* 127.
- Demarais, S. D., Miller, K. V. & Jacobson, H. A. 2000. *White-tailed Deer*. Teoksessa: Demarais, S. & Krausman, P. R. (toim.) *Ecology and Management of Large Mammals in North America*. Prentice Hall.
- Demarais, S. D. & Strickland, B. K. 2011. *Antlers*. Teoksessa: Hewitt, D. G. (toim.) *Biology and Management of White-tailed Deer*. CRC Press. Florida.
- DeYoung, R. W. & Miller, K. V. 2011. *White-tailed Deer Behavior*. Teoksessa Hewitt, D. G. (toim.) *Biology and Management of White-tailed Deer*. CRC Press. Florida.
- Ekman, K. 2014. Luonnossa on lisääntymisaika meneillään. Suomen riistakeskus 15.5.2014. <http://riista.fi/luonnossa-on-lisaantymisaika-meneillaan/>
- Festa-Bianchet, M. 1988. Nursing behaviour of bighorn sheep: correlates of ewe age, parasitism, lamb age, birthdate and sex. *Animal Behaviour* 36.
- Festa-Bianchet, M., Jorgenson, J. T. & Réale, D. 2000. Early development, adult mass, and reproductive success in bighorn sheep. *Behavioral Ecology* 11.
- Garner, G. W. & Morrison, J. A. 1980. Observations of interspecific behavior between predators and white-tailed deer in southwestern Oklahoma. *Journal of Mammalogy* 61.
- Gendreau, Y., Côté, S. D. & Festa-Bianchet, M. 2005. Maternal effects on postweaning physical and social development in juvenile mountain goats. *Behavioral Ecology and Sociobiology* 58.

- Grovenburg, T. W., Jenks, J. A., Jacques, C. N., Klaver, R. W. & Swanson, C. C. 2009. Aggressive defensive behavior by free-ranging white-tailed deer. *Journal of Mammalogy* 90.
- Hamilton, R. J., Tobin, M. L. & Moore, W. G. 1985. Aging Fetal White-Tailed Deer. *Proc. Annu. Conf. Southeast. Assoc. Fish and Wildl. Agencies* 39.
- Haugen, A. & Davenport, L. 1950. Breeding Records of Whitetail Deer in the Upper Peninsula of Michigan. *Journal of Wildlife Management*.
- Hewitt, D. G. 2011. Nutrition. Teoksessa: Hewitt, D. G. (toim.) *Biology and Management of White-tailed Deer*. CRC Press. Florida.
- Häkkinen, I. 1986. Metsästyssuunnitelma. Teoksessa: Moilanen, P. & Vikberg, P. (toim.) *Valkohäntäpeura – elintavat, metsästys, riistanhoito*. Otava. Helsinki.
- Impola, A. & Mattila, M. 2013. Valkohäntäpeurakyselyn tuloksia. Metsästäjä 4-2013. Suomen riistakeskus. Helsinki.
- Jacobson, H. A. 1992. Deer condition response to changing harvest strategy, David Island, Mississippi. Teoksessa: Brown, R. D. (toim.) *The Biology of Deer*. Springer Verlag. New York.
- Jacobson, H. A. 1995. A Primer. Teoksessa: Miller, K. V. & Marchinton, R. L. (toim.) *Quality Whitetails: The Why and How of Quality Deer Management*. Stackpole Books.
- Jarnemo, A. 2004. Predation processes: behavioural interaction between red fox and roe deer during the fawning season. *Journal of Ethology* 22.
- Kairikko, J. K. & Ruola, J. 2004. Valkohäntäpeura. Suomen Metsästäjäliitto – Finlands Jägarförbund r.y.
- Kjellander, P. & Nordström, J. 2003. Cycles voles, prey switching in red fox, and roe deer dynamics: a test of the alternative prey hypothesis. *Oikos* 101.
- Lahtinen, J. 1996. Riistannisäkkäiden tarhaus. Opetushallitus.
- Lee Rue, L. 1997. *The Deer of North America*. The Lyon Press. New York.
- Linnell, J. D. C., Aanes, R. & Andersen, R. 1995. Who killed Bambi? The role of predation in the neonatal mortality of temperate ungulates. *Wildlife Biology* 1.
- Marchinton, R. L. & Hirth, D. H. 1984. Behavior. Teoksessa: Halls, L. K. (toim.) *White-tailed Deer: Ecology and Management*. Stackpole Books.
- McCullough, D. R. 1979. *The George Reserve Deer Herd*. The Blackburn Press.
- Miller, K. V., Marchinton, R. L. & Knox, W. M. 1991. White-tailed deer signposts and their role as a source of priming pheromones: A hypothesis. Teoksessa: Bobek, B., Perzanowski, K. & Regelin, W. L. (toim.) *Global Trends in Wildlife Management*. Swait Press.

Miller, K. V., Marchinton, R. L. & Ozoga, J. J. 1995. Deer Sociology. Teoksessa: Miller, K. V. & Marchinton, R. L. (toim.) Quality Whitetails: The Why and How of Quality Deer Management. Stackpole Books.

Nelson, M. E. & Mech, L. D. 1981. Deer social organization and wolf predation in northeastern Minnesota. Wildlife Monographs 77.

Nelson, M. E. & Mech, L. D. 1986. Relationship between snow depth and gray wolf predation on white-tailed deer. Journal of Wildlife Management 50.

Niemelä, E. 1986. Valkohäntäpeuran metsästyshistoria. Teoksessa: Moilanen, P. & Vikberg, P. (toim.) Valkohäntäpeura – elintavat, metsästys, riistanhoito. Otava. Helsinki.

Nilsson, T. 1983. Kronviltvården i Bayern, Västtyskland. Viltnytt 17. Statens naturvårdsverk.

Ozoga, J. J. 1989. Temporal pattern of scraping behavior in white-tailed deer. Journal of Mammalogy 70.

Panzacchi, M., Linnell, J., Odden, M., Odden, J. & Andersen, R. 2009. Habitat and roe deer fawn vulnerability to red fox predation. Journal of Animal Ecology 78.

Pettorelli, N., Pelletier, F., von Hardenberg, A., Festa-Bianchet, M. & Côté, S. D. 2007. Early onset of vegetation growth vs. rapid green-up: impacts on juvenile mountain ungulates. Ecology 88.

Plard, F., Gaillard, J-M., Coulson, T., Hewison, A. J. M., Douhard, M., Klein, F., Delmore, D., Warnant, C. & Bonefant, C. 2015. The influence of birth date via body mass on individual fitness in a long-lived mammal. Ecology 96.

Plotka, E. D., Seal, U. S., Schmoller, G. C., Karns, P. D. & Keenlyne, K. D. 1977. Reproductive steroids in the white-tailed deer (*Odocoileus virginianus borealis*). Teoksessa: Seasonal changes in the female.

Sauer, P. R. 1984. Physical Characteristics. Teoksessa: Halls, L. K. (toim.) White-tailed Deer: Ecology and Management. Stackpole Books.

Siefke, A. & Stubbe, C. 2008. Das Damwild. Neumann-Neudamm.

Suomen riistakeskus. 2012. Eettisiä ohjeita metsästäjälle.

Tierson, W. C. Mattfeld, G. F., Sage, R. W. & Behrend, D. F. 1985. Seasonal movements and home ranges of white-tailed deer in the Adirondacks. Journal of Wildlife Management 49.

Verme, L. J. 1965. Reproduction studies on penned white-tailed deer. Journal of Wildlife Management 29..

Verme, L. J., Ozoga, J. J. & Nellist, J. T. 1987. Induced early estrus in penned white-tailed deer. Journal of Wildlife Management 45.

Verme, L. J. & Ullrey, D. E. 1984. Physiology and Nutrition. Teoksessa: Halls, L. K. (toim.) White-tailed Deer: Ecology and Management. Stackpole Books.

Wikström, M. 2012. Valkohäntäpeura – uskomattoman paikkauskollinen. Metsästäjä 6 -2012. Suomen riistakeskus.

Wikström, M. 2012. Home range and site fidelity of white-tailed deer (*Odocoileus virginianus borealis*) in Finland. Helsingin yliopisto.

Wikström, M., Kekkonen, J. & Brommer, J. 2013. Valkohäntäpeuran koon ja sarvien kehitys.
http://riista.fi/wp-content/uploads/2013/04/Valkohantapeuran_koon_ja_sarvien_kehitys.pdf

Wikström, M., Kekkonen, J. & Brommer, J. Valkohäntäpeuran ruhon- ja sarvienkasvu. Julkaisematon.